

pure. -३ guileless. -४ free from defects or blemishes. -५ full, complete. -६ infallible. -७ not liable to failure or miscarriage. (-यः, -यम्) freedom from disease or illness, health, well-being, welfare, happiness; कुरुणा पाण्डवानां च प्रतिपत्त्वं निरामयम् Mb. 5. 78. 8. (-यः) १ a wild goat. -२ a hog or boar. -आमिष a. १ fleshless; निरुपमरस्प्रीत्या खादन्नरास्थि निरामिषम् Bh. -२ having no sensual desires or covetousness; Ms. 6. 49. -३ receiving no wages or remuneration. -आय a. yielding no income or revenue, profitless. -यः an idler living from hand to mouth. -आयत a. १ full-stretched or extended; निरायतपूर्वकायाः Ś. 1. 8. -२ contracted, compact. -आयत्वम् shortness, compactness; निरायतत्वादुदरेण ताम्यता Ki. 8. 17. -आयति a. one whose end is at hand; नियता लभुता निरायते; Ki. 2. 14. -आयस् a. not fatiguing, easy. -आयुध a. unarmed, weaponless. -आरम्भ a. abstaining from all work (in good sense); Mb. 3. 82. 11. -आलम्ब a. १ having no prop or support (fig. also); ऊर्ध्वचाहुं निरालम्बं तं राजा प्रत्यभाषत Rām. 7. 89. 10; निरालम्बो लोकः कुलमयशसा नः परिवृत्तम् Mv. 4. 53. -२ not depending on another, independent. -३ self-supported, friendless, alone; निरालम्बो लभ्वोदरजननि कं यामि शरणम् Jag. (-म्बम्) spikenard. (-म्बम्) Brahman. -आलोक a. १ not looking about or seeing. -२ deprived of sight. -३ deprived of light, dark; निरालोकं लोकम् Māl. 5. 30; Bhāg. 8. 24. 35. -५ invisible. (-कः) an epithet of Siva. -आवर्ण a. manifest, evident. -आश a. १ devoid of hope, despairing or despondent of; मनो बभूवेन्दुमतीनिराशम् R. 6. 2. -२ depriving (one) of all hope. -आशक, -आशिन् a. hopeless; अथ दुर्योधनो राज्याज्ञीविताच्च निराशकः (भविष्यति) Mb. 8. 74. 13. -आशङ्क a. fearless. -आशा hopelessness, despair. -आशिस् a. १ without a boon or blessing, without virtues; आश्रमा विहिताः सर्वे वर्जयित्वा निराशिषम् Mb. 12. 63. 13. -२ without any desire, wish or hope, indifferent; निराशीर्यतचित्तात्मा Bg. 4. 21; जगच्छरणस्य निराशिषः सतः Ku. 5. 76. -आश्रय a. १ without a prop or support, supportless, unsupported; न तिष्ठति निराश्रयं लिङ्गम् Sān. K. 41. -२ friendless, destitute, alone, without shelter or refuge; निराश्रयाधुना वसलता. -३ not deep (as a wound). -आसाद् a. tasteless, insipid, unsavoury. -आहार a. 'foodless', fasting, abstaining from food. (-रः) fasting; कालेऽग्निः कर्म मृदू वायुर्भन्नो ज्ञानं तपो जलम् । पश्चात्तपो निराहारः सर्वेऽपी शुद्धेततः ॥ Y. 3. 31. -इङ्ग a. immovable, stationary; यथा दीपो निवातस्थो निरिङ्गो जबलते पुनः Mb. 12. 46. 6. -इच्छ a. without wish or desire, indifferent. -ईन्द्रिय a. १ having lost a limb or the use of it. -२ mutilated, maimed. -३ weak, infirm, frail; Kath. 1. 1. 3. -४ barren. -५ without pramaṇa or means of certain knowledge; निरिन्द्रिया ह्यमन्त्राश्च खियोऽनृतं मिति स्थितिः Ms. 9. 18. -६ destitute of manly vigour, impotent (Ved.). -ईन्द्रिन् a. destitute of fuel. -ईति a. free from the calamities of the season; निरातङ्गा निरीतयः R. 1. 63; see ईति. -ईश्वर a. godless, atheistic. -०वाद् atheistic doctrine. -ईषम् the body of a plough. -ईह a.

१ desireless, indifferent; निरीहाणामीशस्तुणमिव तिरस्कारविषयः Mu. 3. 16. -२ inactive; निरीहस्य हतद्विषः R. 10. 24. (-हा), -निरीहता, -त्वम् १ inactivity. -२ indifference. -उच्छ्वास a. १ breathless, without breathing; निरुच्छ्वास हरिं चकुः Rām. 7. 7. 6. -२ narrow, contracted; उपेयुषो वर्त्म निरन्तराभिरसौ निरुच्छ्वासमनीकिनीभिः Śi. 3. 32. -३ dead; निरुच्छ्वासाः पुनः केचित् पतिता जगतीतले Rām. 6. 58. 13. (-सः) absence of breath; लोका निरुच्छ्वासनिपीडिता भृशम् Bhāg. 4. 8. 80. -उत्तर a. १ answerless, without a reply. -२ unable to answer, silenced. -३ having no superior. -उत्थ a. irrecoverable. -उद्धति a. not jolting (a chariot); अभूतल-स्पर्शतया निरुद्धतिः Ś. 7. 10. (v. 1.) -उत्सव a. without festivities; विरतं गेयमतुर्निरुत्सवः R. 8. 66. -उत्साह a. १ inactive, indolent. -२ devoid of energy. (-हः) १ absence of energy. -२ indolence. -उत्सुक a. १ indifferent. -२ calm, tranquil. -उदक a. waterless. -उद्र a. १ having no belly or trunk. -२ thin (अतुन्दिल); श्रीमात्रिरुद्रो महान् Rām. 3. 16. 31. -उद्यम, -उद्योग a. effortless, inactive, lazy, idle. उद्दिश, -उद्देश a. free from excitement or perturbation, sedate, calm. -उपक्रम a. १ without a commencement. -२ incurable. -उपद्रव a. १ free from calamity or affliction, not visited by danger or adversity, lucky, happy, undisturbed, unmolested, free from hostile attacks. -२ free from national distress or tyranny. -३ causing no affliction. -४ auspicious (as a star). -५ secure, peaceful. -उपधि a. guileless, honest; U. 2. 2. °जीवन a. leading an honest life. (v. 1.). -उपपत्ति a. unsuitable. -उपपद a. १ without any title or designation; अरे आर्यचालदत्तं निरुपदेन नाम्नालप्सि Mk. 10. 18/19. -२ unconnected with a subordinate word. -उपपुच a. १ free from disturbance, obstacle or calamity, unharmed; निरुपलवानि नः कर्मणि संवृत्तानि Ś. 3. -२ not causing any affliction or misery. -३ an epithet of Siva. -उपभोग a. without enjoyment; संसरति निरुपभोगं भावैरधिवासितं लिङ्गम् Sān. K. 40. -उपम a. peerless, matchless, incomparable. -उपसर्गी free from portents. -उपस्कृत a. not corrupted, pure; of self-denying temperament; शमेन तपसा चैव भक्त्या च निरुपस्कृतः । शुद्धात्मा ब्राह्मणो रात्रौ निर्दर्शनमपश्यत ॥ Mb. 12. 271. 14. -उपहत a. १ not injured, unhurt. -२ auspicious, lucky. -उपाख्य a. १ unreal, false, non-existent (as वन्यापुत्र). -२ immaterial. -३ invisible. (-ख्यम्) the supreme Brahman. -उपाधि (क) a. without qualities, absolute. -उपाय a. १ without expedients, helpless. -२ unsuccessful. -उपेक्ष a. १ free from trick or fraud. -२ not neglectful. -उपमन् a. devoid of heat, cold. -गन्ध a. void of smell, scentless, unfragrant, inodorous; निर्गन्धा इव किञ्चुकः.. °उष्णी f. the Sālmali tree. -गर्व a. free from pride. -गवाक्ष a. windowless. -गुण a. १ stringless (as a bow). -२ devoid of all properties. -३ devoid of good qualities, bad, worthless; निर्गुणः शोभते नैव विपुलाङ्गोऽपि ना Bv. 1. 115. -४ without attributes; साकारं च निराकारं सगुणं निर्गुणं विभुम् Brahmavai. P. -५ having no epithet. (-णः) the Supreme Spirit. °आत्मक a. having